

Mokiniai, turintys klausos negalią

PAGRINDINIAI FAKTAI apie KLAUSOS NEGALĘ (KN)

Apibrėžimas ir /arba klasifikacija. Klausos negalia: turintys klausos sutrikimą, kurtieji, kurčneregiai, su kochleariniais implantais

Klausos sutrikimas - tai santykiškai pastovūs, pastebimi, trukdantys bendrauti girdimojo jutimo ir suvokimo sutrikimai. Klausos sutrikimas gali būti lengvas, vidutinio sunkumo, sunkus arba gilus.

Kurtumas - tai visiškas klausos nebuvimas arba jos susilpnėjimas, kai neįmanoma bendrauti kalba arba neįmanoma savarankiškai išmokyti kalbos.

Kochlearinė implantacija - chirurginė procedūra, kurios metu į vidinę ausį implantuojamas įtaisas, elektriškai stimuliuojantis klausos nervą ir apeinantis pažeistą vidinės ausies sraigę, sujungtas su išoriniu kalbos procesoriumi, kuris palaiko ryšį su implantu.

Kurčneregys reiškia, kad šie žmonės negali nei girdėti, nei matyti. Tačiau toks sutrikimas pasitaiko retai, nes dauguma žmonių gali šiek tiek matyti ir regėti.

Kurtumas apibūdinamas kaip bendravimo ir socialinio pripažinimo negalia.

Paplitimas

Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, daugiau nei 5 % pasaulio gyventojų (arba 430 mln. žmonių) reikia reabilitacijos, kad jie galėtų spręsti jų negalią sukeliantį klausos praradimą (432 mln. suaugusiųjų ir 34 mln. vaikų). Apskaičiuota, kad iki 2050 m. daugiau nei 700 mln. žmonių, arba 1 iš 10 žmonių, turės klausos sutrikimą. Klausos netekimas, sukeliantis negalią, reiškia didesnę nei 35 decibelų (dB) klausos praradimą geriau girdinčia ausimi. Beveik 80 % klausos negalią turinčių žmonių gyvena mažas ir vidutinės pajamas gaunančiose šalyse. Klausos praradimo paplitimas didėja su amžiumi; tarp vyresnių nei 60 metų žmonių daugiau nei 25 proc. turi klausos sutrikimą.

Priežastys

Yra trys klausos praradimo tipai:

1. **Kondukcinis:** Išorinės ausies ligos: išorinės klausomosios landos atrezija (kūdikiai gimsta be kanalo arba su nenormaliai siauru kanalu); ausies siera, sužalojimas, infekcijos (išorinis otitas). Jie gerai reaguoja į gydymą. Vidurinės ausies ligos, uždegimas: vidurinės ausies uždegimas (ūminis ir lėtinis).
2. **Neurosensorinis:** Vidinės ausies uždegimas, infekcija - sraigės ir vestibuliarinio aparato pažeidimas (meningitas, kiaulytė, skarlatina, encefalitas, tymai, herpeso virusai, toksoplazmozė); motinos liga nėštumo metu; darbas pavojingo lygio triukšme; paveldėjimas; biologinis senėjimas.
3. **Mišrus praradimas ir tinitas:** tinitas (spengimas ausyse) - tai garso pojūtis vienoje arba abiejose ausyse. Jis jaučiamas kaip švilpimas, šnypštimas, ūžimas, spengimas.

Būdingos savybės

- Kurtieji ar neprigirdintieji bendrauja įvairiais būdais, priklausomai nuo: 1) amžiaus, kada neteko klausos, 2) mokymo, 3) gebėjimų, 4) kultūrinės priklausomybės.
- Kurtieji gali skaityti iš lūpų arba bendrauti gestų kalba (kiekviena šalis turi savo kalbą), kurioje reikšmei perteikti naudojami pirštai, rankos, veido išraiška ir kūno judesiai.
- Gestų kalba turi savo gramatiką ir sintaksę, todėl sakinių struktūra gali skirtis nuo įprastos kalbos sakinių struktūros.
- Pirštų kalba - tai sistema, kai kiekvienas žodis rodomas raidė po raidės. Šis metodas tinka vardams ir žodžiams, kurių negalima išreikšti gestais, pavyzdžiui, pavardėms, įmonių pavadinimams.
- Kai klausos netenkama iki 3 metų amžiaus (prelingvistinis - iki kalbos susiformavimo), gimtosios kalbos mokytis reikia lėtai ir sunkiai. Jei vaikas netenka klausos, kai jau moka kalbėti (postlingvistinis), jam bus lengviau suprasti ir išmokyti šnekamąją kalbą, kalbėti gestų ir šnekamąją kalba.

Motorinė raida ir įgūdžiai

- Tyrimai rodo, kad kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų judesių, pvz., tokių kaip gaudymas, spyrimas, įvairūs šuoliai (šuolis kuo aukščiau į viršų, į tolį, šokinėjimas ant vienos kojos, šuolis vien koja atsispyrus ir kt.) ir visų objektų valdymo įgūdžių raida vėluoja.
- Daugumai įgūdžių įtakos turi amžius ir pusiausvyra. Ypač naudinga gimnastika, batutas, akrobatika, šokiai ir judesių tyrinėjimas.

Percepcinė (suvokimo) raida

- Kurčiųjų intelekto lygis atitinka bendrąjį intelekto lygį.
- Akademiniai pasiekimai labai priklauso nuo mokymosi galimybių.
- Kurtieji mokiniai gali atsilikti arba pasiekti žemesnių nei vidutinių rezultatų vien dėl to, kad nesupranta užduočių instrukcijų.
- Pusiausvyra yra svarbiausias komponentas percepcinės motorikos ir sensorinės integracijos srityje. Kūno vaizdo mokymas yra labai svarbus mažiems vaikams, kurie per judesius gali išmokyti kūno dalių ir veiksmų ženklų.
- Percepcinė-motorinė veikla gali būti naudojama mokant kalbos ir akademinių dalykų, pavyzdžiui, aukštyrą, žemyn, link ir pan.

Fizinis ir motorinis pajėgumas

- Motoriniai įgūdžiai ir modeliai yra tokie pat kaip ir girdinčių žmonių, išskyrus tuos atvejus, kai vidinės ausies pusiausvyra yra sutrikusi. Sutrinka statinė ir/ar dinaminė pusiausvyra (tačiau tai priklauso nuo ligos, amžiaus, regėjimo lygio).
- Išsamiausias kurčiųjų mokinių fizinio pajėgumo tyrimas parodė, kad kurčiųjų/neprigirdinčiųjų ir girdinčių bendraamžių kūno sudėtis, plaštakos sugriebimo jėga, lankstumas bei bėgimo ištvėrmė yra panašūs.
- Kai kurie mažesni tyrimai rodo, kad kurtieji mokiniai yra mažiau fiziškai pajėgūs nei girdintys bendraamžiai.

YPATINGOS APLINKYBĖS fizinio ugdymo kontekste

Fizinio aktyvumo kontraindikacijos (atvejai, kai negalima vykdyti fizinės veiklos)

- Klausos praradimas neriboja motorinių gebėjimų ir fizinio pasirengimo. Išimtis - mokinys, turintis vidinės ausies pažeidimą, dėl to sutrinka pusiausvyra.

- Veikla atliekama užmerktomis arba užrištomis akimis apsunkina pusiausvyrą ir paprastai yra draudžiama kurtiesiems, kurie turi matyti, kad galėtų bendrauti.
- Venkite sporto šakų, kurios gali sukelti rimtus smūgius į galvą (ledo ritulys, lakrosas, futbolas, imtynės, akrobatika) arba didina kritimo riziką (važiavimas riedučiais, riedlentėmis, važinėjimas paspirtuku, laipiojimas sienomis).

Konkretūs fizinio ugdymo programos aspektai

- **Savęs suvokimas.** Nepakankami pasiekimai gali pasireikšti fizinio ugdymo pamokose, kai kurtieji ir neprisigirdintys mokiniai patiria bendravimo sunkumų ir su tuo susijusių socialinio pripažinimo problemų.
- **Socializacija ir socialinis priėmimas.** Mokytojas ir bendraklasiai turėtų išmokyti pagrindinių gestų kalbos ženklų. Kad santykiai būtų abipusiai pagarbūs, kurčias mokinys turi būti toks pat arba geresnis už girdintį partnerį savo motoriniais įgūdžiais ir fiziniu pasirengimu. Laimėjusių komandų nariai vienas kitą mėgsta labiau nei pralaimėjusių komandų nariai. Todėl mokytojas turėtų pasirūpinti, kad kurtieji mokiniai būtų paskirti į komandas, kurios gali laimėti. Socializacija reikalauja didelės tiek girdinčiųjų, tiek kurčiųjų empatijos.
- **Pramogos / įtampos mažinimas.** Kalbos skaitymas ir gerstų kalba, foninis triukšmas, prastas apšvietimas ir kitos kliūtys reikalauja didžiulio susikaupimo. Mokytojas turėtų gebėti: 1) atpalaiduoti mokinius ir smagiai praleisti laiką ir (arba) 2) nukreipti nusivylimą, įtampą ir priešišumą į sveiką fizinio aktyvumo išeitį.
- **Mokytis kai kurių ženklų.** Ženkilai yra naudingi švilpukų ir šūksnių pakaitalai triukšmingoje fizinio lavinimo aplinkoje.

Patarimai mokytojui

- Prieš bandydami kalbėti, atkreipkite žmogaus dėmesį.
- Pirmą kartą susitikę su kurčiuoju / neprigirdinčiuoju paklauskite, ar jis supranta jūsų kalbą. Jei ne, susiraskite ką nors, kas padėtų, arba naudokitės bendravimu popieriuje.
- Kalbėkite paprastai, trumpais sakiniais, naudokite veido išraišką ir kūno kalbą, kad padėtumėte perteikti prasmę.
- Jei nesuprantate kito asmens kalbos, paprašykite pakartoti tiek kartų, kiek reikia.
- Prieš kalbėdami nevalgykite, nekratykite gumos, nerūkykite. Laikykite lūpas visiškai matomomis, venkite ūsų, rankų priešais veidą ir kaukių. Kalbėdami nevaikščiokite.
- Pasirūpinkite, kad jūsų veidas ir kūnas būtų apšviestas.
- Sumažinkite foninį triukšmą ir trukdžius.
- Mokydami naudokite daug vaizdinių priemonių ir demonstracijų: lentas, baltąsias lentas, išmaniąsias lentas, vaizdo įrašus ir kt.
- Iškilus elgesio problemoms, apsvarstykite, ar mokiniai tinkamai mato ir girdi. Atkreipkite dėmesį, kad neramumas dažnai rodo nuovargį.
- Skatinkite klausos negalią turinčius mokinius laisvai judėti po mokyklą, kad jie būtų matymo ir girdėjimo ribose.
- Išmokykite pagrindinių ženklų ir įtraukite juos į klasės gyvenimą, naudokite šiuos ženklus su visais mokiniiais.
- Žinokite, kad galvos ir kaklo padėtis, leidžianti asmenims matyti starto signalus, gali turėti įtakos greičiui.
- Sužinokite, ar yra kokių nors kontraindikacijų arba veiklų, kurių reikėtų vengti.

Rekomenduojama literatūra

1. Sherrill, C. (1998). *Adapted physical activity, recreation, and sport: Crossdisciplinary and lifespan*. WCB/McGraw Hill, 2460 Kerper Blvd., Dubuque, IA 52001.
2. Winnick, J. P., & Porretta, D. L. (2022). *Adapted physical education and sport*, 7th edition. Champaign, IL: Human Kinetics.
3. World health Organization <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/deafness-and-hearing-loss>